

Prepojenia sliezskej a slovenskej diakonie

Spoločnou myšlienkou, ktorá spája sliezsku a slovenskú diakoniú, bol vždy ťažký osud konkrétneho človeka. Na druhej strane stál ochotný Boží služobník s otvoreným srdcom, ktorý vedel zareagovať a zrealizovať víziu pomoci. Milosrdná služba bližnému má svoje spoločné menovateľa v kresťanskej láske. Dejinami nesie svoje neopakovateľné a veľmi silné ľudské príbehy. Pán Boh najmä cez ťarchu križa dáva vzniknúť veľkolepým dielam, ktoré by bez obetovania sa boli iba prachom. Takto pretrvávajú a nútia nás aj dnes, v povrchnom svete, zájsť na hĺbku, siahnúť do peňaženky, do vnútra svojho srdca a pridať sa k službe Bohu a bližným.

Sliezska diakonia

Pôsobí na území moravsko-sliezskeho kraja od roku 1990, kedy naviazala na dávnejšie charitatívne pôsobenie Sliezskej cirkvi evanjelickej už začiatkom 20. storočia. Ako jedna z prvých v krajine pamätala na kresťanskú sociálnu službu, diakoniú. Dôkazom toho bol postupný vznik jednotlivých zariadení v rôznych mestách a obciach regiónu.

Pastor Karel Kulisz v roku 1908 otvoril v Komorní Lhotce stredisko pre sirotu bez domova. V pamätnej knihe sa dočítame, čo miestnych veriacich viedlo k založeniu prvého Ústavu milosrdenstva. V Komorní Lhotce žil v tej dobe ťažko chorý 16-ročný Pavel Bobek, bez akýchkoľvek prostriedkov a pomoci. Opustený, v biede a neporiadku. Jeho katastrofálna situácia tak zapôsobila na pastora Kulisze, že sa rozhodol pre konkrétnu realizáciu pomoci. Svoj zámer na zriadenie útulku predostrel niektorým ochotným ženám v zbere. K tomuto účelu prenajali dom od riaditeľa školy. Prvý útulok začal fungovať pred Vianocami 21. decembra 1908. Svojmu účelu slúžil až do vybudovania nového zariadenia Ústavu milosrdenstva – Betezda v roku 1917. Jeho budova dodnes stojí v centre Komorní Lhotky.

Činnosť diakonie sa postupne rozrastala, vznikali ďalšie zariadenia, v ktorých sestry opatrovali núdznych ešte aj počas Druhej svetovej vojny. Za celú dobu existencie Ústavu milosrdenstva v Komorní Lhotce tu získalo útočisko niekoľko tisíc ľudí bez ohľadu na národnosť a náboženskú príslušnosť.

Súčasnosť

V roku 1960 všetky cirkevné organizácie v celej Československej republike prešli pod štátnu správu a obnovy svojej činnosti sa dočkali až po roku 1990.

V súčasnosti je Sliezska diakonia neštátna nezisková organizácia, ktorá poskytuje svoje služby v sociálnej oblasti na základe

biblických zásad lásky bližným. Cieľovou skupinou sú ľudia s postihnutím, seniori, ľudia bez domova a všetci tí, ktorí sa dostali do najrôznejších ťažkých životných situácií. Poslaním diakonie je poskytovanie kvalitných služieb v sociálnej oblasti na základe kresťanských hodnôt.

„Ak chcete mať také nebu blízke šťastie v srdci, bratia a sestry, čiňte dobre ľuďom, ktorí nemajú, ako by sa odplatili. Čiňte im dobre pre Krista, trebárs i so sebazaprením. Nezmeškajte príležitosť. Život ľudský je krátky, aj ten váš.“

Kristína Royová

Diakonia na Slovensku

Keď hovoríme o minulosti Evanjelickej diakonie na Slovensku, máme na mysli konkrétne diakoniú nemeckého evanjelického zboru v Bratislave, spolok Vieroslava s Modrým Krížom v Starej Turej a v neposlednom rade aj spolok Dobrodej v Liptovskom Mikuláši.

• Nemecký evanjelický zbor v Bratislave

Ako prvý známy náznak prejavu diakonie na území Slovenska môžeme považovať založenie evanjelického sirotinca pre chlapcov. Písal sa rok 1794, keď bratislavský nemecký evanjelický cirkevný zbor pri svojej vnútro-misijnej práci pocítil potrebu takéhoto zariadenia. O jedenásť rokov neskôr zriadili v zbere sirotiniec i pre dievčatá. Uvedomovali si však potrebu starať sa aj o chorých. V roku 1799 zložil neznámy prešporský občan do cirkevnej



Sociálna pracovníčka s klientom strediska BENJAMÍN Krnov, denný stacionár

pokladne 2000 zlatých pre chudobné choré osoby. O osem rokov neskôr sa v zbere rozhodli zriadiť izbu pre choré slúžky. Boli to dve lôžka a vo vedľajšej miestnosti izba pre ošetrovateľku. Lekár a chirurg pracovali zadarmo. Lieky poskytovala lekárka za polovičné ceny. Už táto, ak môžeme povedať nemocnica, mala svoj štatút.

Postupne sa rozrastala a v roku 1871 sa presťahovala do väčšej budovy na Palisádach. O chorých sa do roku 1891 v nemocnici staral jeden ošetrovateľ a ošetrovateľka, potom ich vystriedali diakonisy. Nemecký evanjelický cirkevný zbor sa totiž rozhodol, po vzore iných krajín, zriadiť zborovú diakoniú. Podarilo sa mu to v roku 1891. Časom prevzal na seba vedenie sirotincov, zriadil vlastné kníhkupectvo a v roku 1905 otvoril aj opatrovňu pre ženy. Boli to však iba začiatky.

• Dobrodej v Liptovskom Mikuláši

Liptovský Mikuláš je už od začiatku 19. storočia známy sociálnou a charitatívnou činnosťou na vysokej úrovni. Pričinili sa o to rôzne spolky svojpomoci, Spolok striedlivosti, stoličný špitál – ako jedna z prvých troch krajských nemocníc v Uhorsku, ale najmä ženský spolok Dobrodej.

Na požiadanie Dobrodeja prišla do Liptovského sv. Mikuláša 22. septembra 1922 z nemeckého diakonického Materského domova Mária Kmetová, prvá slovenská diakonisa, pôvodom zo Sliezska.



Výrobky klientov sociálno-terapeutických dielni Sliezskej diakonie



Práca zdravotnej sestry v stredisku SAREPTA Komorní Lhotka, domov pro seniorov

Mesto sa stalo centrom Slovenskej evanjelickej diakonie. Malo veľa šlachetných žien, medzi nimi vynikali Marienka Lacková a Oľga Albíni-Janošková, ktorá sa zaslúžila o to, že sa L. Mikuláš spájal s kresťanskou službou lásky. Pani Janošková bola tajomníčkou a dušou miestneho Spolku slovenskej evanjelickej diakonie. V Ballovsom dome – Betánii vzniklo sídlo Materského domova slovenských evanjelických diakonís (1932). Odtiaľ dobre pripravené diakonisy odchádzali konať službu lásky do sirotincov v Modre, Myjave..., do starobincov v Turčianskom sv. Martine, Bardejove, Prešove..., do internátov evanjelických škôl, do nemocnice vo Zvolene, do materských škôlok – Záhradiek Pánových a inde.

V roku 1948 sa v Liptovskom Mikuláši uskutočnila Prvá československá konferencia diakonie, kde mali zastúpenie všetky evanjelické Materské domovy z bývalej ČSR (tri zo Slovenska – Liptovský Mikuláš, Bratislava, Stará Turá).

Súčasnoscť

Od roku 1952, ak chceli diakonisy pracovať v mikulášskej nemocnici, museli si vyzliecť diakonské rúcho. Rokom 1956 Slovenská evanjelická diakonia zanikla. V Liptovskom Mikuláši sa jej práca čiastočne obnovila v roku 1998. Veľmi pôsobivú a rozsiahlu štúdiu o histórii slovenskej evanjelickej diakonie ponúka webová stránka Diakonia.sk od autora Milana Petruľu. Viac o súčasnosti ECAV Diakonie: v rozhovore s riaditeľkou Ľubicou Szabóovou Vysockou v Evanjelickom posle spod Tatier 21/2024, s. 4 – 5.

• Kristína Royová

V Starej Turej konala podobne. Okrem písania mala srdce otvorené aj pre pomoc bližným. Kristína si všimla, ako po uliciach pobejú telesne i duchovne zanedbané deti. Rozhodla sa ich spolu so sestrou Máriou ujať. Najskôr poskytli domov deťom hauzírerov – podomových obchodníkov, ale starali sa tiež aj o chorých, opustených a starých ľudí.

Raz si všimli, že medzi plotmi pri ceste leží slepá starenka. Nemala nikoho, kto by sa o ňu v biede a starobe postaral.

K týmto prvým skúsenostiam so sociálnou prácou Kristína poznamenala: „Ak chcete mať také nebu blízke šťastie v srdci, bratia a sestry, čiňte dobre ľuďom, ktorí nemajú, ako by sa odplatili. Čiňte im dobre pre Krista, trebárs i so sebazaprením. Nezmeškajte príležitosť. Život ľudský je krátky, aj ten váš.“



Sociálna pracovníčka s klientom služby RÚT Bohumín, sociálna rehabilitácia

Prepojenie na Sliezske

V roku 1905 sestry Royové navštívili Tešínsko. V cirkevnom zbore pastora Karla Kulise v Komorní Lhotce sa zúčastnili na stretnutí vedúcich pracovníkov „Kresťanského spoločenstva“ a významných misijných pracovníkov zo strednej Európy. „To údolíčko obklopené nevysokými vrchmi a horami vypadalo ako kus rajskej záhrady,“ napísala Kristína po návrate. Na stretnutí bol prítomný misionár Dr. Baedeker, ktorý Royovým požehnal na ceste ich služby a viery. Okrem neho aj Eva Thiele-Winkler z Miechowic, ktorá poslala do Starej Turej jednu zo svojich najlepších, pracovníčok,



Dobrovoľníci Sliezskej diakonie na „Jesennej zbierke potravín“

Alwinu Hesse. Tá sa stala hlavnou sestrou a pomocníčkou sestrám Royovým pri zrode staroturianskej diakonie,

Pastor Kulisz sa živo zaujímal o duchovnú, literárnu, hudobnú a sociálnu prácu v Starej Turej. Pre Kristínu Royovú bola za se veľmi inšpiratívna charitatívna a evanjelizačná práca na Těšínsku. Nadviazali úzke kontakty, ktoré v budúcnosti priniesli ovocie vo forme prekladov mnohých piesní a literárnych diel do poľštiny i v oblasti diakonie.

• Nemocnica a Spolok Vieroslava

Aj vďaka týmto udalostiam, ktoré dobrotný Pán Boh tak dopodrobna zrežiroval, sa splnila dlhoročná túžba Kristíny Royovej postaviť nemocnicu. V Starej Turej už existovala Útulňa, kde sa sestry starali o opustené deti a neraz aj celé nezaopatrené rodiny. Nemocnicu otvorili 12. mája 1912. A nielen to! V tomto čase sa konala aj slávnosť založenia slovenskej diakonie s dvoma diakonkami a jednou učeníčkou. Veľmi nápomocná bola práve Alwina Hesse, ktorá zostala v Starej Turej až do svojej smrti.

V roku 1930 založili spolok „Vieroslava“, ktorého poslanie zhrnula Kristína do týchto slov: „Jeho účelom je zmiernenie ľudskej biedy v Československu dobrou starostlivosťou o chudobných, chorých, vychovávaním sirôt, vydávaním kresťanských abstinentských kníh a časopisov a vyučovaním sestier diakoniek.“

• Domov bielych hláv

Zariadenie pre seniorov postavila Royová ako 72-ročná v roku 1933. Svet sa nachádzal v ťažkej hospodárskej kríze a realizácia projektu tak bola skôr dielom viery než rozumu. Našlo sa ale dostatok

ľudí s túžbou osláviť Boha a na stavbu prispeli. Budova sa tak zaradila medzi sociálne ústavy, ktoré v Starej Turej vďaka Royovej fungovali už skôr. Domov bielych hláv pre seniorov je v súčasnosti jedinou zachovanou stavbou onoho sociálneho štvorlístka staroturianskej charity a ekumenizmu, kde patrila ešte útulňa, nemocnica ako i Chalúpka pre siroty. Samotná spisovateľka tu strávila posledné roky svojho života.



Záhradná slávnosť

Príbeh pokračuje...

Podobnú históriu ako mala diakonia na Sliezske, teda píše aj naša diakonia. Dnes sú to, vďaka Bohu a ochote mnohých, organizácie rozvinuté a plne funkčné. Poskytujú zamestnanie, opateru ale aj možnosť dobrovoľníctva a ďalších foriem podpory. Možno aj preto, aby sme svetu dokázali, že kresťanská láska, milosrdenstvo a súcit sú hodnoty, ktoré materializmus a blahobyť neprekonajú.

Neustále máme mnoho možností angažovať sa v službe bližným. Diakonia nás v každom našom zbere vyzýva aj dnes, aby sme mali sny, nádej a vieru k realizácii projektov určených na pomoc ľuďom okolo seba. Kristína Royová hovorila, že vždy budeme mať okolo seba chudobnejších a ubiedenejších než sme sami a práve pre nich sme tu.

Občianske združenie Sluha v Starej Turej, ktoré zachováva a šíri odkaz sestier Royových, má tiež svoju víziu. Chce prinavrátiť jedinej zachovanej stavbe staroturianskej diakonie – Domovu bielych hláv, jeho pôvodný zámer. Urobiť krásnu jeseň života seniorom. Kristína Royová mala viac ako 70 rokov, keď zariadenie založila. Splnila si tak svoj posledný sen, ktorý dnes



Klient služieb zameraných pre osoby bez prístrešia v Českom Těšíně zapojený do projektu „Těšínská stravenka“

chceme oživiť. Modlite sa s nami, aby sme videli príležitosti, ktoré nám Pán Boh ukazuje, tak ako ich videla Kristína Royová. Aby sme dnes, hoci sa s radosťou hlásime k odkazu, životu i dielu sestier Royových, neboli prekážkou ale požehnaním.

Iveta Topolčanyová
OZ Sluha. S použitím rôznych prameňov
foto: Sliezska diakonia

Rozdiel medzi sociálnou prácou a diakoniou

Sociálna práca je v užšom slova zmysle priamy, zámerný a pripravený kontakt sociálneho pracovníka a klienta s cieľom stanoviť sociálnu diagnózu a realizáciu sociálnej terapie.

V širšom slova zmysle zahŕňa tiež sociálne technické opatrenia – poskytnutie služieb a dávok sociálnej starostlivosti; účelné a odborné využívanie odborných názorov, posudkov, rozhodnutí a spoluprácu s inými odborníkmi v oblasti starostlivosti o človeka.

Ponímanie sociálnej práce v kresťanstve však vytvára oveľa širší záber. Nejde len o naplnenie duševnej prázdnoty a telesných potrieb. Ruka v ruke je praktická pomoc sprevádzaná najmä duchovnou obnovou. Dať človeku nádej nielen pozemskej spokojnosti, ale nasmerovať jeho myšlienky i srdce na večnosť. „Myslite na to, čo je hore, a nie na to, čo je na zemi.“ (Kol 3,2)

V tomto základnom bode sa odlišuje bežná sociálna práca od diakonie. Diakonia je teda čin viery, služba lásky a pomoci bližnému a neoddeliteľne patrí k praktickému rozmeru kresťanstva.



Múzeum Diakonického a vzdelávacieho centra zamerané na expozíciu protestantizmu na území Těšínského Sliezska



Novoročná bohoslužba



Rozhovor s riaditeľkou Sliezskej diakonie Zuzanou Filipkovou

„Blahoslavení plačúci, lebo oni budú potešení.“ (Mt 5,4)

motto Sliezskej diakonie na rok 2024

Ako sa v práci diakonie zrkadlí biblický verš z Mt 5,4, a aké je vlastne pôsobenie organizácie s viac ako 70 strediskami?

Tento rok je nádherný v tom, že sme dostali veľavravný verš o tom, že sa budeme radowať, ale budeme i plakať. V našej práci máme veľa radosných situácií, kedy sa spoločne tešíme z vecí, ktoré sa nám podaria. No prichádzajú aj situácie zložitejšie, pri ktorých napríklad aj plačeme. Vždy sa ale modlíme a prosíme Pána Boha o pomoc a ťažkosti sa vždy akosi vyriešia.

Vaša diakonia má za sebou viac ako 30 rokov samostatného pôsobenia, ale jej história siaha ďaleko do minulosti.

Začiatky našej práce siahajú do minulého storočia. Pastor Kulisz otvoril v roku 1908 prvé stredisko - drevený domček pre siroty a rodiny, ktoré nemali žiadne možnosti zabezpečenia. Postupne sa rozvinuli ďalšie aktivity v stredisku Betezda, Betania a tiež Sarepta. Významným medzníkom bolo, keď v roku 1948 prišiel do zboru v Komornej Lhotke Vladislav Santarius, veľmi misijný založený pastor, a začal rozvíjať misijnú i diakonickú činnosť. Nebol len farárom, ale aj riaditeľom týchto stredísk. Práve vďaka jeho nadšeniu sa do roku 1960 diakonická práca bohato rozvinula. Zvýšila sa kvalita služieb a klientom sa lepšie žilo.

Bol to krásny čas až do roku 1960, kedy štát cirkvi odobral všetky budovy a práca nemohla ďalej pokračovať. To bol koniec charitatívnej kresťanskej práce. A je krásne, že po Nežnej revolúcii práve jeho syn Česlav Santarius znovu obnovil prácu Sliezskej diakonie. Jej rozvoj je úžasným Božím dielom, pretože na začiatku neboli budovy, neboli ľudia, neboli financie, vlastne sa budovalo všetko odznova. Vďaka Bohu, dnes má naša diakonia 120 lôžok.

Diakonická práca je hlavne služba potrebným. Kto sú tí potrební v prípade vašej organizácie?

Prvotnou myšlienkou bola služba cirkvi. No a tá sa mohla rozvíjať v budovách, ktoré diakonii patrili pred rokom 1960. Navrátenie

budov sa dialo postupne, ale celkom na začiatku vznikla novodobá práca v Karvinej a Komornej Lhotke. Tam postupne vznikali služby pre ľudí s rôznym zdravotným znevýhodnením a pre seniorov. Dodnes tieto aktivity úspešne prevádzkujeme a rozšírili sme ich na pomoc ľuďom bez domova. Tomuto účelu slúžilo stredisko Hebron pre utečencov a migrantov.

Dnes, keď príde nejaká kríza, sa diakonia snaží operatívne pomáhať, kde treba. Naposledy to bola väčšia pomoc pre Ukrajinu. Pravidelne pomáhame seniorom, máme pestúnsku starostlivosť, dobre rozvinuté dobrovoľníctvo, národné aj zo zahraničia. Do špeciálnych škôl prichádzajú deti s ťažkým hendikepom. Spolupracujeme s niekoľkými sociálnymi podnikmi. V diakonickom inštitúte sa venujeme vzdelávaniu, kde školíme predovšetkým našich zamestnancov, ale umožňujeme vzdelanie aj pracovníkom v cirkvi alebo z iných neziskových organizácií, s ktorými spolupracujeme. Služieb, ktoré poskytujeme, je 112 - sú v nich obsiahnuté rozmanité cieľové skupiny a rôzne typy práce.

Je to naozaj široký záber práce naprieč generáciami. Ktorý projekt je zatiaľ váš posledný?

Súčasnne pracujeme na viacerých projektoch. Posledná registrovaná sociálna služba je v Brne. Sociálna rehabilitácia pre ľudí s mentálnym a kombinovaným postihnutím, terénna aj ambulatná, takže prichádzame aj do rodín alebo nás rodičia navštevujú spolu s deťmi. V tomto roku sme spustili aj medzinárodný projekt zameraný na prácu so seniormi, aby sa v spoločnosti zlepšilo povedomie o demencii. Je to krásny projekt, kde súčasne prebiehajú rôzne komunitné aktivity. Naša diakonia tiež veľa stavia a rekonštruuje, momentálne budovu domova pre seniorov Sarepta v Komornej Lhotke, ktorú nám štát vrátil a bola vo veľmi zlom stave. Získali sme finančné prostriedky z EÚ. Je to zatiaľ náš posledný stavebný projekt a používame aj metódu fundraising. Používal ju aj pastor Kulisz v začiatkoch, keď predával

tehly, dvere a podobne. Ľudia si ich môžu kúpiť a podporiť rekonštrukciu aj takýmto spôsobom.

Byť nablízku ľuďom v núdzi je vždy výzva, či už to robíme na plný úväzok alebo dobrovoľne.

Koľko máte zamestnancov a koľko dobrovoľníkov a na akých miestach?

Máme 9000 klientov, 1200 zamestnancov a asi 200 dobrovoľníkov. Je to rôznorodé a veľmi sa tešíme a napĺňa nás, keď môžeme pomáhať mnohým ľuďom.

Čo by ste vašej službe priali do ďalších rokov?

Som nadšená, že Pán Boh žehná našej nádhornej práci, ktorá je zameraná na podporu a pomoc tým, ktorí to najviac potrebujú. A preto si želim, aby sme mohli podporovať mnoho spokojných klientov, ale aby tá spokojnosť bola vyjadrená aj našimi zamestnancami, rodinami a dotknutou verejnosťou. Tento rok máme Rok modlitby a nádeje, a tak si želim, aby nás nádej sprevádzala aj v ďalších rokoch.

Spracovala Iveta Topolčanyová
foto: www.slezkadiakonie.cz

Rozhovor bol odvysielaný
26. júla 2024, na českom Rádiu 7



Výstava – „Ľudia bez domova očami našich detí“